

ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ

ΟΜΙΛΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
3ο ΓΕ.Λ ΦΛΩΡΙΝΑΣ
2024-2025

Η Κατοχή

Τριπλή κατοχή της Ελλάδας από τις Δυνάμεις του Άξονα (1941-1944)

- Η Ελλάδα μετά την γερμανική εισβολή 1941 χωρίστηκε σε 3 κατοχικές ζώνες: **γερμανική**, **βουλγαρική** και **ιταλική**
- Οι γερμανικές δυνάμεις διατήρησαν στον έλεγχό τους τις σημαντικότερες στρατηγικά περιοχές, στις οποίες περιλαμβάνονταν η Αθήνα, η Θεσσαλονίκη, η Κεντρική Μακεδονία και ορισμένα νησιά του Αιγαίου, καθώς και η Κρήτη.
- Η Βουλγαρία προσάρτησε την ανατολική Μακεδονία και Θράκη με εξαίρεση το μεγαλύτερο τμήμα του Έβρου, που παρέμεινε υπό γερμανικό έλεγχο.
- Οι υπόλοιπες περιοχές, που αντιστοιχούν στα 2/3 των εδαφών της Ελλάδας, πέρασαν στον έλεγχο της Ιταλίας, ενώ τα Ιόνια νησιά προσαρτήθηκαν επίσημα στο Ιταλικό κράτος.

Κατοχή

- Οι Γερμανοί διόρισαν πρωθυπουργό στην κυβέρνηση δωσίλογων τον Γ. Τσολάκογλου
- Επέβαλαν μέτρα καταστολής: Απαγόρευση νυχτερινής κυκλοφορίας, συλλήψεις βασανιστήρια, εκτελέσεις, λογοκρισία.
- Εβραίοι εκτοπίζονται και εβραϊκές κοινότητες Θεσσαλονίκης, Ιωαννίνων και άλλων πόλεων ξεκληρίζονται
- Δεσμεύονται οι οικονομικοί πόροι με αποτέλεσμα την εμφάνιση μαύρης αγοράς και πείνας
- Λιμός στην Αθήνα
- Εκτελέσεις αντιστασιακών - αντίποινα

Συγκέντρωση των Εβραίων της Θεσσαλονίκης στην πλατεία Ελευθερίας
Πηγή φωτο και κειμένου: Βικιπαίδεια

Πηγή φωτο: <https://www.lifo.gr/culture/arxaiologia/i-athina-stationia-tis-katohis-mia-tetraetia-protofanon-kakoyhion-alla-kai>

Αντίσταση: οι πρώτες ενέργειες

Μανόλης Γλέζος

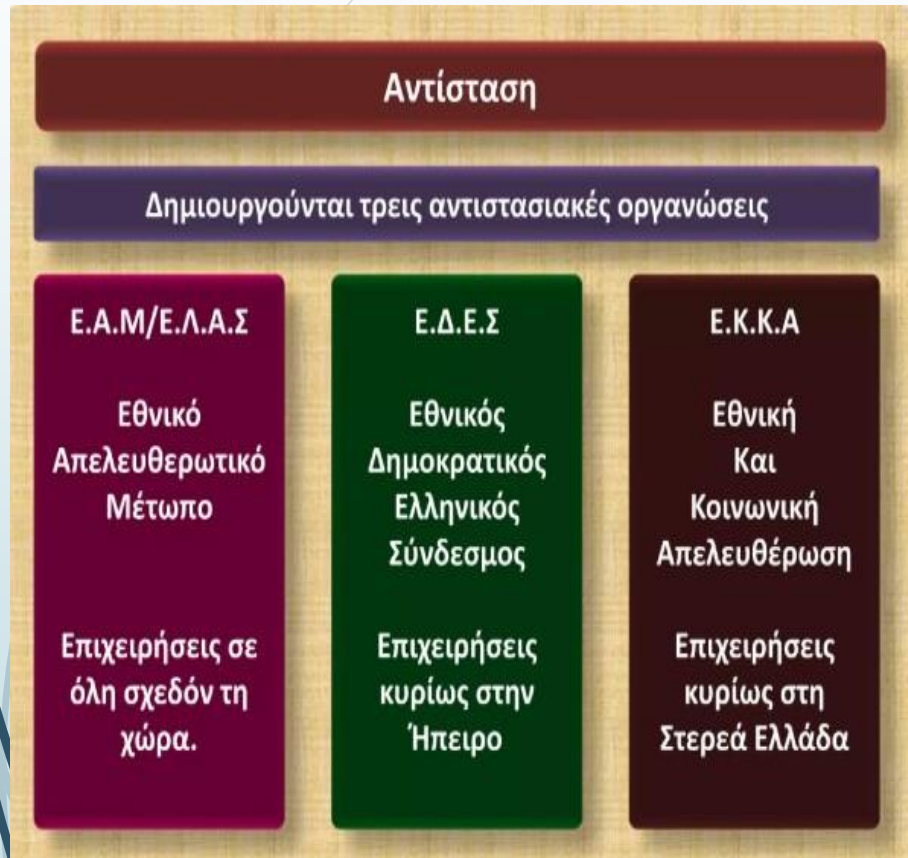
Λάκης Σάντας

- Από την πρώτη κιόλας στιγμή της Κατοχής, ο ελληνικός λαός προέβη σε αυθόρμητες πράξεις αντίδρασης, ατομικά και συλλογικά, που εξέφραζαν βούληση αντίστασης, η οποία δεν άργησε να εκδηλωθεί και σε οργανωμένα σχήματα, με την ίδρυση των αντιστασιακών οργανώσεων από το φθινόπωρο του 1941.
- Κορυφαία για τη συμβολική της αξία ενέργεια, αποτέλεσε η υποστολή από την Ακρόπολη και καταστροφή της ναζιστικής σβάστικας από δυο νεαρούς φοιτητές, το Μανόλη Γλέζο και το Λάκη Σάντα, το Μάιο ακόμα του 1941.
- Η πρώτη μεγάλη μαζική ένοπλη αντίσταση στους κατακτητές σημειώθηκε στη Δράμα το Σεπτέμβρη του '41 ενάντια στους Βούλγαρους. Πρωτοστάτες στην εξέγερση ήταν η ομάδα «Λαϊκοί Εκδικητές», στην οποία έπαιξαν σημαντικό ρόλο και μέλη του ΚΚΕ.

Φθινόπωρο 1941

Πρώτες αντιστασιακές οργανώσεις

- **ΕΑΜ** (Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο). Η μεγαλύτερη οργάνωση. Δημιουργήθηκε με πρωτοβουλία του ΚΚΕ και συνεργασία με άλλα αριστερά κόμματα. Επιχειρήσεις σε όλη την Ελλάδα.
ΕΛΑΣ (Εθνικός Λαϊκός Απελευθερωτικός Στρατός) το στρατιωτικό σκέλος του ΕΑΜ κατά την τριπλή κατοχή της Ελλάδας.
- **ΕΔΕΣ** (Εθνικός Δημοκρατικός Ελληνικός Σύνδεσμος). Οργανώθηκε από τον Ναπολέοντα Ζέρβα. Επιχειρήσεις κυρίως στην Ήπειρο.
- **ΕΚΚΑ** (Εθνική Και Κοινωνική Απελευθέρωση) Ένοπλο τμήμα υπό τον συνταγματάρχη Δημ Ψαρρό. Επιχειρήσεις κυρίως στην Στερεά Ελλάδα.

ΕΑΜ (ΕΘΝΙΚΟ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟ ΜΕΤΩΠΟ)

- Το **Σεπτέμβρη του '41** ιδρύεται από τους Λευτέρη Αποστόλου (ΚΚΕ), Χρήστο Χωμενίδη (ΣΚΕ), Απόστολο Βογιατζή (Αγροτικό Κόμμα) και Ηλία Τσιριμώκο, με πρωτοβουλία του ΚΚΕ, και σε συνεργασία με το Σοσιαλιστικό Κόμμα Ελλάδος, την Ένωση Λαϊκής Δημοκρατίας και το Αγροτικό Κόμμα Ελλάδος το **ΕΘΝΙΚΟ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟ ΜΕΤΩΠΟ (ΕΑΜ)**

- **Οι σκοποί του ΕΑΜ όπως διατυπώθηκαν στο ιδρυτικό του:**
 - α) Η απελευθέρωση του Έθνους μας από τον σημερινόν ξένον ζυγόν και η απόκτησις της πλήρους ανεξαρτησίας της χώρας.
 - β) Ο σχηματισμός προσωρινής κυβερνήσεως, σκοπός της οποίας θα είναι η προκήρυξις εκλογών διά Συντακτικήν Εθνοσυνέλευσιν, με βάσιν την αναλογικήν, ίνα ο λαός αποφανθή κυριαρχικώς επί του τρόπου της διακυβερνήσεώς του.
 - γ) Η κατοχύρωσις του κυριαρχικού τούτου δικαιώματος του ελληνικού λαού, όπως αποφανθεί περί του τρόπου της διακυβερνήσεώς του, παρά πάσαν αντιδραστικήν απόπειραν, ήτις θα τείνει να επιβάλλει εις τον λαόν λύσεις αντιθέτους προς τας επιθυμίας του και η εκμηδένισις, δι' όλων των μέσων του ΕΑΜ και των οργάνων που το αποτελούν, πάσης τοιαύτης απόπειρας». (<https://ethniki-antistasi-dse.gr/toeam.html>)

ΕΛΑΣ (Εθνικός Λαϊκός Απελευθερωτικός Στρατός)

Άρης Βελουχιώτης

Ανδρέας Τζήμας

Στ. Σαράφης

➤ Το Φεβρουάριο του '42 η κεντρική επιτροπή του ΕΑΜ αποφάσισε την ίδρυση ένοπλων ανταρτικών σωμάτων, στα οποία δόθηκε η ονομασία **Ελληνικός Λαϊκός Απελευθερωτικός Στρατός (ΕΛΑΣ)**. Επικεφαλής τους ορίστηκε από το ΕΑΜ ο γεωπόνος από τη Λαμία, Θανάσης Κλάρας, ο οποίος έλαβε αμέσως το ψευδώνυμο Άρης Βελουχιώτης.

➤ Το ΕΛΑΣ είχε τριμελή διοίκηση (Καπετάνιος, Στρατιωτικός, Πολιτικός). Ο «καπετάνιος» (Άρης Βελουχιώτης) ήταν ο αρχηγός των ανταρτών, ενώ αναλάμβανε επίσης τις επαφές με τον πληθυσμό, την επιμελητεία και τη στρατολογία. Ο «στρατιωτικός» (Στέφανος Σαράφης) ήταν ο αρμόδιος για το σχεδιασμό και τη διεξαγωγή των στρατιωτικών επιχειρήσεων, ενώ ο «πολιτικός» (Ανδρέας Τζήμας (Βασίλης Σαμαρινιώτης) ήταν ο αντιπρόσωπος του ΕΑΜ, ο οποίος ήταν επιφορτισμένος με την τήρηση και τη διάδοση των σκοπών της οργάνωσης στους αντάρτες και στον πληθυσμό του χώρου δράσης.

ΕΔΕΣ (ΕΘνικός Δημοκρατικός Ελληνικός Σύνδεσμος)

Ναπ. Ζέρβας

Λεωνίδας Σπαής

- Ο **ΕΘνικός Δημοκρατικός Ελληνικός Σύνδεσμος (ΕΔΕΣ)** με στρατιωτικό τμήμα τις **ΕΘνικές Ομάδες Ελλήνων Ανταρτών (ΕΟΕΑ)**, ήταν αντιστασιακή οργάνωση που έδρασε στην Ελλάδα την περίοδο της Κατοχής. Αποτελούσε τη δεύτερη μεγαλύτερη και τη μεγαλύτερη μη αριστερή ελληνική αντιστασιακή οργάνωση.
- Ιδρύθηκε από τον Ναπολέοντα Ζέρβα, τον Λεωνίδα Σπαή και τον Ηλία Σταματόπουλο στις **9 Σεπτεμβρίου του 1941**. Ανέπτυξε αντιστασιακή δράση από το 1942 κυρίως στην Ήπειρο.
- Ο Ζέρβας τέθηκε επικεφαλής αντάρτικων δυνάμεων που ανέπτυξαν τη δράση τους στη δυτική Ελλάδα. Ο ΕΔΕΣ αποτέλεσε πόλο έλξης φιλελεύθερων, αστών δημοκρατών και αρκετών σοσιαλιστών, εκπροσωπώντας σε γενικές γραμμές τις αντικομμουνιστικές αλλά αντιστασιακές αστικές τάξεις.
- Το 1943 μετονομάστηκε η οργάνωση σε ΕΘνικές Ομάδες Ελλήνων Ανταρτών.

ΕΚΚΑ (Εθνική και Κοινωνική Απελευθέρωση)

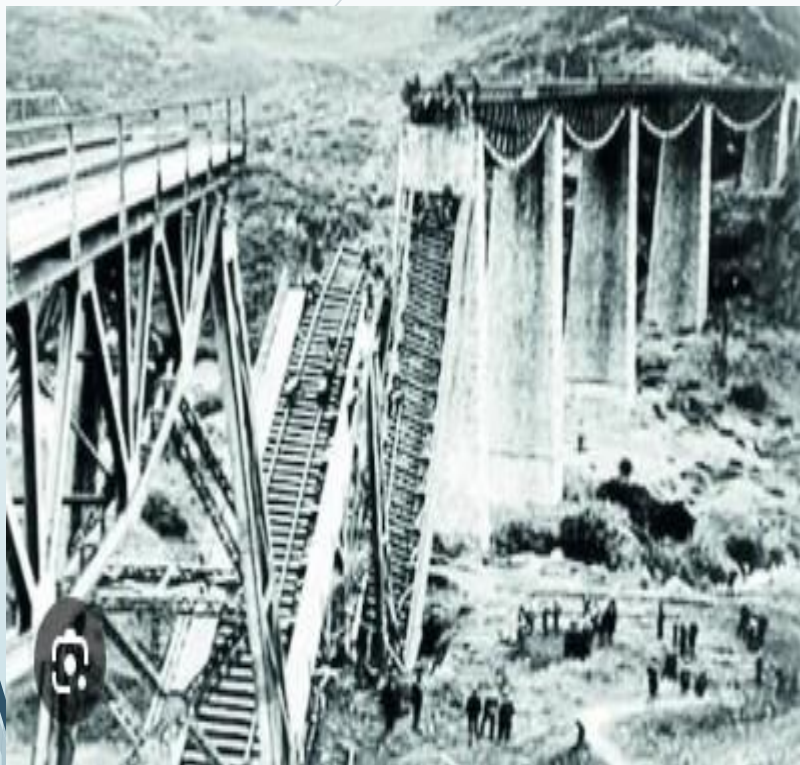

Ο Δημήτρης Ψαρρός

- ▶ Η **ΕΚΚΑ** ήταν αντιστασιακή οργάνωση σοσιαλδημοκρατικών αντιλήψεων που ιδρύθηκε τον **Νοέμβριο του 1942** από τον δημοκρατικό-Βενιζελικό συνταγματάρχη Δημήτριο Ψαρρό σε συνεργασία με τους πολιτικούς Απόστολο Καφαλόπουλο και Γεώργιο Καρτάλη,
- ▶ Στρατιωτικό σκέλος της οργάνωσης ήταν το **5/42 Σύνταγμα Ευζώνων**, που συγκροτήθηκε στις 20 Απριλίου του 1943 στην Παρνασσίδα, και ονομάστηκε έτσι από το ομώνυμο θρυλικό ευζωνικό σύνταγμα. Η οργάνωση έφτασε να έχει 1000 μαχητές και να εκπροσωπείται στο γενικό αρχηγείο των ανταρτικών οργανώσεων μαζί με τον ΕΔΕΣ και τον ΕΛΑΣ, με τους οποίους, μέχρι ενός σημείου, συνεργαζόταν. Δραστηριοποιήθηκε στην περιοχή της Φωκίδας.

Συνεργασία ΕΑΜ – ΕΔΕΣ

Ανατίναξη γέφυρας Γοργοποτάμου

<https://el.wikipedia.org/wiki/>

- Η Ανατίναξη της γέφυρας του Γοργοποτάμου έλαβε χώρα στις **25 Νοεμβρίου 1942** από αντιστασιακούς των οργανώσεων **ΕΔΕΣ και ΕΛΑΣ**, που συνεργάστηκαν υπό το συντονισμό Βρετανών πρακτόρων, εναντίον κυρίως ιταλικών και γερμανικών δυνάμεων που υπεράσπιζαν τη γέφυρα του Γοργοποτάμου. Το αποτέλεσμα ήταν η καταστροφή της γέφυρας, μια σημαντική επιτυχία της Αντίστασης που έδρασε ενωμένη.
- Ο στόχος της ήταν να αποκόψουν τον ανεφοδιασμό των γερμανικών δυνάμεων στη βόρειο Αφρική. Τελικά όμως είχε συμβολική σημασία, αφού η μάχη του Ελ Αλαμείν είχε ήδη γίνει και η τύχη των στρατιωτικών επιχειρήσεων στην Αφρική είχε πια καθοριστεί.
- Το 1982, με τον Νόμο 1285, η επέτειος της μάχης καθιερώθηκε ως ετήσιος πανελλαδικός εορτασμός της Εθνικής Αντίστασης

Η Εθνική Αντίσταση στις πόλεις

- Στις **25 Μαρτίου του 1942**, στην Αθήνα η πρώτη φοιτητική διαδήλωση.
- Στις **22 Απριλίου του 1942**, η πρώτη καθολική απεργία των δημοσίων υπαλλήλων αιφνιδιάζει και την κυβέρνηση Τσολάκογλου και τις αρχές Κατοχής.
- Στις **22 Σεπτεμβρίου 1942**, μέλη της αντιστασιακής οργάνωσης ΠΕΑΝ (Πανελλήνια Ένωση Αγωνιζομένων Νέων), η οποία συνεργαζόταν με τους Άγγλους, κατόρθωσαν να ανατινάξουν στο κέντρο της Αθήνας τα γραφεία της προδοτικής φασιστικής οργάνωσης ΕΣΠΟ (Εθνική Σοσιαλιστική Πατριωτική Οργάνωση).
- Το **Φεβρουάριο του 1943**, το ΕΑΜ ιδρύει τη νεολαιίστικη οργάνωσή του, Ενιαία Πανελλαδική Οργάνωση Νέων (ΕΠΟΝ).
- Πολλές γυναίκες παίρνουν μέρος στον αντιστασιακό αγώνα, στην αντίσταση στις πόλεις, όσο και στον ένοπλο αγώνα του ΕΛΑΣ

Η αντίσταση στις πόλεις

- Στις **28 Φεβρουαρίου 1943**, η κηδεία του ποιητή **Κωστή Παλαμά** μεταβάλλεται σε αυθόρμητη διαδήλωση του λαού της Αθήνας κατά των κατακτητών.
- Στις **5 Μαρτίου 1943**, η γενική απεργία στην πρωτεύουσα ματαιώνει την επιστράτευση των Ελλήνων εργατών, οι οποίοι προορίζονταν για να σταλούν στη Γερμανία ώστε να δουλέψουν στα εκεί εργοστάσια.
- Στις **22 Ιουλίου 1943**, η παναθηναϊκή διαδήλωση διαμαρτυρίας εναντίον της σχεδιαζόμενης εισόδου των Βουλγάρων στη Θεσσαλονίκη πνίγεται στο αίμα από τα γερμανικά τανκς.

Η αντίσταση στις πόλεις

Κώστας Καζάνας

- Τον **Σεπτέμβριο του 1944** στην **Προσοτσάνη** (Δράμας) και ενώ η ευρύτερη ανατολική Μακεδονία βρισκόταν ακόμη υπό την **κατοχή των Βουλγάρων**, ο δημοδιδάσκαλος Κώστας Καζάνας μαζί με τον Αστέριο Αστεριάδη υπέστειλαν τη βουλγαρική σημαία και ύψωσαν την ελληνική, στην κεντρική πλατεία της πόλης, παρά την τρομοκρατία και τις απειλές των κατακτητών.
- Το γεγονός αυτό καταδίκασε τον Κώστα Καζάνα σε εξορία στις φυλακές στη Σόφια αλλά αποτέλεσε πλήγμα προς τις φασιστικές βουλγαρικές δυνάμεις κατοχής και ταυτόχρονα αναπτέρωσε το ηθικό των Ελλήνων αγωνιστών και του τοπικού πληθυσμού. Είναι η μοναδική υποστολή σημαίας Δύναμης του Άξονα που συνέβη υπό το φως της ημέρας και υπό το βλέμμα των Στρατιωτικών Δυνάμεων Κατοχής, σε ολόκληρη την κατακτημένη Ευρώπη.

Συνέπειες της αντίστασης: Μαζικά αντίποινα & εκτελέσεις

Για την αντιμετώπιση της κλιμακούμενης αντίστασης οι κατακτητές προχώρησαν

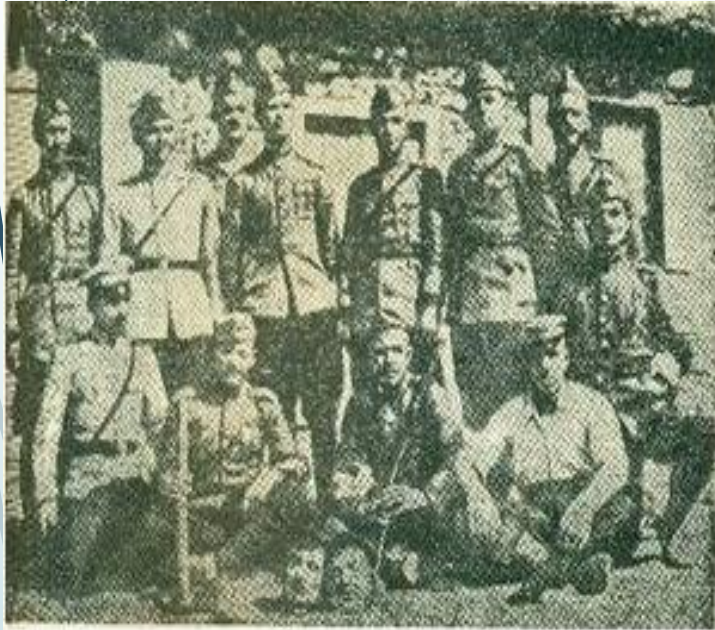
- σε **μαζικές εκτελέσεις** αμάχων, ως αντίποινα και
- στη δημιουργία **ταγμάτων ασφαλείας**, δηλαδή ένοπλα σώματα Ελλήνων για την της δράσης του ΕΑΜ και του ΕΛΑΣ, καθώς και άμαχων πληθυσμών

Αναφορές:

- **13 Δεκέμβριος 1943:** έκαψαν τα **Καλάβρυτα** και όλος ο ανδρικός πληθυσμός ηλικίας από 16 έως 65 ετών εκτελέστηκε ομαδικά
- **17 Αύγουστος 1944**, στην **Κοκκινιά** (Πειραιά) εκτελέστηκαν 315 κάτοικοι
- Διαχρονικά ορόσημα της ναζιστικής τρομοκρατίας ξεχωρίζουν μεταξύ άλλων τα εξής: **Δίστομο, Γιαννιτσά, Βιάννος, Κοντομαρί, Αλικιανός, Ανώγεια, Χορτιάτης, Κομμένο, Κλεισούρα, Μεσόβουνο, Κερδύλλια, Παραμυθιά και Λιγγιάδες.**

Βουλγαρικά αντίποινα

Βούλγαροι στρατιώτες επιδεικνύοντας κομμένα κεφάλια Ελλήνων ως τρόπαια

[https://el.wikipedia.org/wiki/%Κατάσταση_στην_Ελλάδα_\(1941-1944\)](https://el.wikipedia.org/wiki/%Κατάσταση_στην_Ελλάδα_(1941-1944))

- Οι Βούλγαροι πραγματοποίησαν αντίστοιχου μεγέθους αγριότητες με τους Γερμανούς και τους Ιταλούς προβαίνοντας σε πράξεις αντιποίνων.
- Την Κυριακή 28 Σεπτεμβρίου 1941, μία ελληνική αντιστασιακή ομάδα χτύπησε το αστυνομικό τμήμα στο **Δοξάτο της Δράμας**, σκοτώνοντας οκτώ Βούλγαρους αστυνομικούς. Την επόμενη μέρα ένα βουλγαρικό σώμα εισήλθε στο χωριό και προχώρησε σε ομαδική εκτέλεση 200 κατοίκων.
- Ταυτόχρονα στην πόλη της Δράμας διατάχτηκαν μαζικές συλλήψεις του πληθυσμού και ακολούθησαν μαζικές εκτελέσεις. Σύμφωνα με σύγχρονες έρευνες υπολογίζεται πως ο αριθμός των νεκρών από τις μαζικές εκτελέσεις των συλληφθέντων στην πόλη της Δράμας ήταν 562.
- Στις 29 Σεπτεμβρίου 1941, οι βουλγαρικές δυνάμεις κατοχής εφαρμόζοντας σκληρά αντίποινα, εκτέλεσαν ομαδικά 3.000 πατριώτες στην πόλη της Δράμας, στην **Προσοτσάνη**, τη **Χωριστή**, το **Δοξάτο** αλλά και στα χωριά **Κύργια**, **Κουδούνια**, **Αδριανή**, **Άγιος Αθανάσιος**, **Κοκκινόγεια**, **Μικρόπολη**, **Χαριτωμένη**, **Φωτολίβος**, **Σιταγροί**, **Μικρόκαμπος**, **Μυλοπόταμος**, **Μαυρολύθι** και **Μαυρότοπος**.

Η «κυβέρνηση του βουνού» - Πολιτική Επιτροπή Εθνικής Απελευθέρωσης (ΠΕΕΑ)

Οι εκλεγμένοι Εθνοσύμβουλοι μπροστά στο Σχολείο των Κορυσσάδων

- Το **1944**, η δράση αντιστασιακών οργανώσεων, κυρίως του **EAM**, είχε ως αποτέλεσμα την **απελευθέρωση σημαντικού τμήματος της ελληνικής ενδοχώρας**.
- Για τη διοίκηση των απελευθερωμένων περιοχών ιδρύθηκε, στις **10 Μαρτίου 1944**, με πρωτοβουλία του EAM, η **Πολιτική Επιτροπή Εθνικής Απελευθέρωσης (ΠΕΕΑ)**, που αναφερόταν συχνότερα ως «κυβέρνηση του βουνού» και αναλαμβάνει τη διοίκηση των απελευθερωμένων περιοχών
- Για την επικύρωση της εξουσίας της ΠΕΕΑ διεξήχθησαν μυστικές εκλογές τον **Απριλίου του 1944**, όπου συμμετείχαν περισσότεροι από 1.000.000 πολίτες (για πρώτη φορά στην Ελλάδα και γυναίκες) και εξέλεξαν το νομοθετικό σώμα της κυβέρνησης που ονομάστηκε Εθνικό Συμβούλιο και συνήλθε στο χωριό Κορυσσάδες της Ευρυτανίας.
- Στο διάστημα αυτό η Ελλάδα βρέθηκε με τρεις κυβερνήσεις. Εκτός από την ΠΕΕΑ, υπήρχε η εξόριστη κυβέρνηση Τσουδερού, την ηγεσία της οποίας πλέον είχε αναλάβει ο Γεώργιος Παπανδρέου, ενώ στη γερμανοκρατούμενη Ελλάδα διατηρούσε την εξουσία η δωσιλογική κυβέρνηση του Ιωάννη Ράλλη.

Το τέλος της Κατοχής

Αθηναίοι γιορτάζουν την απελευθέρωση της πόλης τους, Οκτώβριος 1944.

- Στα τέλη Αυγούστου του 1944, οι Γερμανοί έλαβαν την απόφαση να αποχωρήσουν από την Ελλάδα. Στο διάστημα αυτό, οι Άγγλοι ανέλαβαν επιχείρηση απόβασης στην Ελλάδα ώστε να ελέγξουν τη διάδοχη κατάσταση.
- Στις **26 Σεπτεμβρίου 1944**, πέτυχαν την υπογραφή της **Συμφωνίας της Καζέρτας**. Η συνθήκη υπογράφηκε μεταξύ της κυβέρνησης του Γεώργιου Παπανδρέου, που έδρευε εκείνη την περίοδο στη Νάπολη της Ιταλίας, και των δύο σημαντικότερων αντιστασιακών οργανώσεων της Ελλάδας, του **ΕΑΜ και του ΕΔΕΣ**, και όριζε κυρίως την υπαγωγή των αντάρτικων δυνάμεων στις διαταγές της εθνικής κυβέρνησης, η οποία με τη σειρά της θα τις παραχωρούσε στις διαταγές του Άγγλου στρατηγού Ρόναλντ Σκόμπι. Η συνθήκη καταδίκασε επιπλέον τα Τάγματα Ασφαλείας, που τα χαρακτήρισε όργανα του εχθρού.
- Ήδη, κατά τη διάρκεια του **Σεπτεμβρίου του 1944**, ο **ΕΛΑΣ** επιχειρούσε **κατά των Ταγμάτων Ασφαλείας της Πελοποννήσου**. Η κυριότερη μάχη δόθηκε στον Μελιγαλά, το τριήμερο 13-15 Σεπτεμβρίου. Κατάληξη της μάχης ήταν η εξόντωση των συγκεντρωμένων ομάδων των Ταγμάτων Ασφαλείας από τις δυνάμεις του ΕΛΑΣ.
- Στις 12 Οκτωβρίου, αποχώρησαν και οι τελευταίοι Γερμανοί από την Αθήνα, γεγονός που σηματοδοτεί το τέλος της κατοχής της Ελλάδας.